

РОЗВИТОК АПК: АГРАРНО-ЕКОНОМІЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ

Наукові праці МАУП, 2015, вип. 46(3), с. 104–112

Завданням сьогодення є підтримка і розвиток тієї істини, що галузь потребує активізації реформ.

Внаслідок суспільних та економічних потрясінь, які останніми роками періодично переживає Україна (всілякі мітинги, страйки, війна), громадяни держави все більше переконуються в тому, що визначальною галуззю, яка гарантує життєдіяльність держави, є агропромислове виробництво. Саме завдяки йому Україна забезпечує населення продуктами харчування, харчову промисловість — сировиною, спостерігаються позитивні результати в зовнішньоекономічній діяльності. Нарешті з вуст нинішнього керівництва державою звучать заяви про пріоритетність галузі, чого не спостерігалось за всі роки радянської влади і незалежності України.

Завданням сьогодення є підтримка і розвиток цієї істини, що потребує активізації аграрних реформ. Якщо нині потенціал АПК держави в середньому використовується в межах 50 %, то 100 % рівня їх використання можливо досягнути лише завдяки реформам. По суті, всі пропозиції від науки з удосконалення аграрної діяльності повинні сприйматись як реформістські (нові), і слід лише наполегливо домагатися стовідсоткового рівня їх освоєння.

Свого часу Україна була житницею Європи. У роки ж перед набуттям незалежності, маючи найродючіші землі, наша країна була змушена ввозити зерно з-за кордону для задоволення внутрішніх потреб. Тільки завдяки реформам, які розпочалися у перші роки незалежності, нашій державі вдалося наповнити порожні полиці в продовольчих крам-

ницях, на ринках, наситити їх необхідною кількістю продукції. За ці роки подвоїлося виробництво зерна, збільшилася продуктивність худоби, праці (удвічі і навіть більше).

У 2013 р. порівняно з 2000-м роком обсяг виробництва валової продукції сільського господарства на 100 га сільгоспугідь збільшився на 84,4 %, більш як на 20 % підвищилася й ефективність виробництва. Продуктивність праці, яка вимірюється виробництвом валової продукції на середньорічного працівника, зросла в 3,2, а у тваринництві — в 4,2 рази.

Водночас і нині за цими показниками Україна майже в два рази в середньому поступається країнам Європи, чого не можна допускати при інтеграції в Європейський Союз. Причиною цього є ігнорування в державі дії об'єктивних економічних законів розвитку агропромислового виробництва.

Економісти-аграрники, серед яких і науковці ННЦ “Інститут аграрної економіки”, ще за часів СРСР постійно порушували питання про економічну дискримінацію аграрної галузі в країні.

З набуттям Україною незалежності в Інституті було відпрацьовано схему реформ та етапи її проведення (див. табл. 1). Цією схемою передбачалося подолання дискримінаційних явищ стосовно агропромислового виробництва. Для реалізації реформ було відпрацьовано близько 100 нормативно-правових актів, постанов уряду, видано необхідні для їх реалізації практичні посібники.

Структурно-логічна схема аграрної реформи

Шифр	Блоки реформ	Шифр напрямів реформ	Напрямок і зміст реформ	Ступінь освоєння, %
I	Формування економічної платформи аграрної реформи	1.1.	Визначення власника: землі, майна, праці	40
		1.2.	Побудова виробничих відносин на основі власності	40
		1.3.	Формування організаційно-правових структур ринкового типу	45
		1.4.	Удосконалення інфраструктури ринку	25
II	Побудова ринкового за змістом економічного механізму	2.1.	Удосконалення цінового механізму	20
		2.2.	Формування сприятливої фінансової та кредитної системи	40
		2.3.	Забезпечення стимулюючої податкової політики	40
		2.4.	Побудова адекватної ринкової економіки системи управління	40
III	Наповнення змістом конструктивної схеми аграрної реформи	3.1.	Упровадження ресурсо- і енергозберігаючих технологій	30
		3.2.	Інтенсифікація і визначення проблем матеріально-технічного постачання	25
		3.3.	Кооперація, спеціалізація та інтеграція виробництва	30
		3.4.	Інформатизація та комп'ютеризація виробництва	15
		3.5.	Кадрове забезпечення	40
		3.6.	Вирішення соціальних проблем	40
IV	Законодавче забезпечення ринкових реформ	4.1.	Прийняття законодавчих актів рамкового змісту з основних параметрів проведення реформ і економічної діяльності	40
		4.2.	Те саме щодо розвитку рамкових законів прямої дії	40

В інституті аграрної економіки постійно відслідковується перебіг проведення реформ. Його співробітники вимушені, на жаль, констатувати вкрай незадовільні темпи ринкових перетворень. Є надія, що нова влада зосередить увагу на цьому процесі, тим більше, що обґрунтовані наукою напрями реформ підтвердили свою життєздатність. Імпонує, наприклад, заява влади щодо необхідності її децентралізації (а це, передусім, розвиток сільських територій), паритетності економічних відносин між галузями національного господарства та ін.

Нарешті можна сподіватися на те, що звичування в бік аграрників стосовно того, що з розвитком сільського господарства розв'язується промисловість, відійдуть в історію назавжди, як невинуваті. Тому завдання сьогодення — використати цю ситуацію і вийти на новий, відтворювальний виток ре-

форм, а це означає різке збільшення обсягів і ефективності виробництва.

На сьогодні кожна позиція реформ повинна бути детально проаналізована, оцінена для якомога швидшого їх завершення.

Всім відомо, що в юридичному й економічному плані повноцінного власника як основної діючої особи і турботи реформ ще немає (блок I схеми). Якщо селянин відчуває право на ділянку землі біля житлового будинку в юридичному і економічному відношенні, то свого права на належну йому частку землі в підприємствах, що функціонують на території села, а тим більше за його межами, — ні. Аналогічно це ж стосується і його частки в майні. Про своє право на розмір уречевленої праці він майже нічого не знає, так як і про відповідальність за їхній стан і використання. Та і вартості своєї праці він, як правило, повною мірою не знає, внаслідок чого рівень

заробітку селян на сьогодні майже наполовину є меншим, ніж в інших галузях народного господарства.

Не маючи відомостей про вартість уречевленої і живої праці кожного, відсутня можливість вибудувати повноцінні виробничі й економічні відносини між суб'єктами власності. Хіба про це за всіх інших рівних умов не свідчить облаштованість окремих присадиб, населених пунктів. Там, де є справедливий економічний інтерес, зрозумілі всім юридичні правила гри особливого різною в їх оцінках не відчувається. Всі селяни зацікавлено працюють на кінцевий результат — вони є заможними і соціально забезпеченими.

Однією з форм виявлення економічного інтересу є вибір селянами організаційно-правових структур господарювання. Дбаючи про власний високий кінцевий результат, кожен селянин як особистість думатиме з ким і на яких умовах співпрацювати, а за відсутності цього він не сприйматиме будь-якої запропонованої йому форми господарювання. Мабуть, через це важко знайти відповідь на питання, яка з цих існуючих форм є найефективнішою. Тільки при чіткому розмежуванні інтересу до тієї чи іншої з них селянин вибиратиме сферу вкладання своєї уречевленої і живої праці. Тим більше, що він звик вести своє присадибне господарство без якої-небудь державної підтримки. На його розсуд — якщо застосовується підтримка, то це вже не та форма, яку слід організувати.

Кожен селянин від своєї праці має бажання отримати ту чи іншу вигоду у вигляді продукції і доходу (шифр 1. 4. схеми), що неможливо без реалізації отриманої продукції. Для цього слід організувати заготівельно-збутові пункти, кооперативи, переробні підприємства, оптові ринки, агроторгові доми, так само, як і для їхньої діяльності постачальницькі і обслуговуючі кооперативи. Без них ринкова система в АПК буде неповною, не охоплюватиме інтереси виробників сільськогосподарської продукції (селян). На жаль, такий стан з формуванням інфраструктури аграрного ринку сьогодні переважає в державі. З 28 тис. сільських населених пунктів (майже 14,5 млн жителів) лише близько в 1 тис. сіл є коопе-

рації. У половині адміністративних районів держави відсутні тваринницькі комплекси, сучасні переробні підприємства.

З викладеного вище випливає, що зусилля суспільства в наш час по першому блоку реформ мають бути спрямовані на вирішення першочергових наступних завдань.

Передові в плані економічного розвитку цивілізовані країни світу успішно освоюють третю, постіндустріальну стадію розвитку суспільства. А на якій стадії розвитку знаходиться Україна, важко визначити. Якщо віднести її до першої, доіндустріальної, в основі якої лежить ресурс землі, то це буде первіснообщинний лад. Усвідомити це якось важко. В інших сферах українська держава просунулася значно далі (літако- і ракетобудування тощо), але і до другої стадії неможливо віднести, оскільки в її основі — рух капіталів, включаючи рух землі.

Ми поки що активно дискутуємо, чи це так. І при цьому розуміємо, що ринкова економіка рахується з тими, хто володіє капіталом. Забравши в економічному плані у селян їх основний капітал (ресурс землі), штучно зробили їх бідними і ніяк не можемо, а може (через політичну заангажованість) і не хочемо бачити, що це і є основна причина диспаритетних відносин, бідності села.

У зв'язку з цим питання земельних відносин як складової економічних і виробничих відносин (блок I) неодноразово порушувалися й обговорювалися на всіх рівнях. Земельна реформа вже понад двадцять років тупцюється на місці. І доти, поки вона не буде доведена до логічного завершення, сподіватися на успішний розвиток країни в цілому та її аграрної сфери неможливо.

Тому слід негайно завершити земельну реформу. Введення ресурсу землі до складу економічної субстанції, як в економічно розвинених країнах світу, дасть можливість вибудувати в державі цивілізовану систему розподільчих і регулюючих відносин, ліквідувати хибний, не в інтересах виробництва продовольчих ресурсів, диспаритет цін, забезпечити працівникам цієї сфери економічний інтерес до аграрної діяльності і, як наслідок, домогтися значного нарощування

обсягів виробництва. Тільки за цієї умови Україна може ліквідувати майже, як уже наголошувалося, дворазове відставання за продуктивністю землі, худоби, техніки від країн Європейського Співтовариства.

По-друге, перенесення центру ваги в первинну ланку виробництва, що є об'єктивним процесом, дасть змогу вибудувати реальні та справедливі відносини між ланками замкнутого технологічного процесу як обов'язкової умови розбудови економічної основи розвитку. На кожній стадії між поняттями “франко” буде можливість за єдиною методологією формувати ціну виробництва і пропозиції, визначати прибуток на задіяні в процесах заготівлі та зберігання активи і таким чином формувати систему економічних відносин у цій сфері, а в кінцевому підсумку – успішно організовувати заготівельну систему.

Всім, хто хоч трохи знайомий зі змістом економічної діяльності, відомо, що в її основі – економіка конкретного суб'єкта господарювання, підприємства. І тому головним завданням усіх управлінських ланок держави є створення необхідних умов для успішної діяльності низових ланок управління – суб'єктів господарювання, підприємства. Якщо буде міцним цей рівень управлінської економічної ієрархії, буде міцною й економіка держави. Цієї економічної істини дотримуються всі економічно розвинені країни. В центрі їхньої уваги завжди був і є фермер. На жаль, у нашій країні дотримувались іншої філософії. Кошти концентрувались у верхніх ешелонах влади, а потім за залишковим принципом держава могла дещо виділити в низові ланки управління. При цьому без зловживань не обходилось.

Тому першочергове завдання всіх владних ланок управління державою на сучасному етапі – перевернути цю піраміду зверху донизу. Селянин, фермер, підприємство повинні бути в основі цієї піраміди і стати головною турботою всіх, а вершина піраміди повинна залишатися на останньому місці. Вважаємо, що така філософія децентралізації влади має бути впроваджена якомога швидше.

Лише при сформованій економічній формі аграрних реформ (краще на випереджаю-

чій або хоча б на одночасній основі) можливо трансформувати до ринкового змісту складові економічного механізму. На першому місці серед них є ціновий механізм. Саме за його допомогою забезпечується економічний інтерес до виробництва, участі в ньому людей і т. д. Збитковим виробництвом ніхто не буде займатися, а якщо воно на деяких ділянках чи виробничих стадіях з'являється, то рано чи пізно під різним приводом об'єктивно буде згорнуте. За узагальненою оцінкою, по розділу 2 схеми слід підкреслити, що діючий на сьогодні ціновий механізм відповідає цим вимогам лише на 20 %. Насамперед ним не володіють безпосередні виробники аграрної продукції (первинна ланка виробництва), по-друге – в аграрному середовищі немає єдиного розуміння про склад і структуру елементів і статей витрат, по-третє – немає розуміння схеми формування ціни виробництва і ціни пропозиції (практично створюючи диспаритет цін). По-четверте, політики настільки викривили свідомість усіх, що ресурс землі, її родючість не є ціноутворюючим фактором, що і сьогодні це твердження працює проти економічної істини і селян. Тому нині на базі існуючих теоретичних напрацювань (що і складає 20 % вирішення проблем) слід рішуче прискорити реформи цінової системи.

Визнавши ресурс землі активом, слід негайно розробити систему ціноутворення, управління цінами з участю цього активу. Без ліквідації цього і далі існуватиме диспаритетність цін, не може бути сформований економічний інтерес до аграрного виробництва. Аграрне виробництво і надалі юридично залишатиметься на узбіччі життя суспільства, держави, що не сприятиме цивілізованому державотворенню.

Загалом для розв'язання проблем розділу 2 схеми першочергово слід визначитись, яку країну необхідно будувати. Світовий досвід підтверджує, що починати слід (і чим швидше, тим краще для всіх без винятку) з обґрунтування схеми економічного розвитку країни, а відповідно – всіх регіонів, територій, галузей.

Більшість населення України позитивно сприймає ідею побудови соціально орієнто-

ваної економіки та входження нашої країни в перелік розвинених країн світу. Для реалізації цієї ідеї має бути розроблена модель освоєння всіма структурами управління і верствами суспільства.

На наше переконання, модель постіндустріальної стадії розвитку економіки України має охоплювати такі основні її напрями:

1. Об'єднання капіталу землі з капіталом індустрій з метою забезпечення високої ефективності його функціонування в усіх пов'язаних ланках господарювання, оскільки економіка країни є цілісною функціонуючою системою. Збалансована й така, що охоплює всі галузі, структура господарювання стане необхідною передумовою успішного розвитку кожної її складової.

2. Зосередження зусиль освіти і науки у сфері прогресивних та інформаційних технологій з метою забезпечення високодохідного функціонування об'єднаного капіталу, ефективного впровадження їхніх досягнень у виробництво, або ж результативне функціонування системи “наука – освіта – виробництво”.

3. Зосередження переважної маси отриманого доходу для розв'язання проблем соціуму, що відповідає потребам соціально орієнтованої економіки.

Національна ідея повинна об'єднувати націю, визначати соціальну відповідальність та інноваційну направленість економіки, стати двигуном національного прогресу. Ця модель економічної політики країни повинна враховувати особливості кожного сектору економіки держави.

Сучасна політика держави також має враховувати та регулювати проблеми міжгалузевих відносин, оскільки від цього залежить стабільність розвитку кожної галузі, а також держави загалом.

Навіть побіжна оцінка стану економіки суспільно-економічних формацій країн підтверджує, що там, де ідеологія найповніше задовольняє потреби людини, і є визначальною, рівень їхнього розвитку високий. Економічно розвинені країни ніколи не позиціонують себе як індустріальні або аграрні. Обидві складові вони розглядають як єдине ціле. Індустрія там спрямована насамперед

на розвиток аграрної сфери, як і функціонування останньої спрямоване на задоволення потреб індустріального розвитку працюючих там людей.

З огляду на це, в нашій державі слід формувати ідеологію, згідно з якою розвиток аграрного виробництва, а звідси – і території держави, має визначатись як необхідна умова життя людей і становлення країни.

Владні структури незалежно від їх перестановок повинні передусім усвідомити, куди спрямувати енергію і творчі зусилля людей: на індустріальний (технократичний) розвиток чи аграрне виробництво (фізіократію), чи на усвідомлене об'єднання першої та другої складових розвитку. Віддаючи перевагу тільки одному напрямку, неможливо досягнути бажаних результатів. Про це переконливо свідчить 22-річний досвід державотворення України.

Технократичний підхід до управління призвів до того, що з кожним роком промисловість зменшує обсяги виробництва, і тільки аграрна сфера ще більш-менш утримує свій рівень. Але через нестачу необхідних індустріальних ресурсів виробництва її можливості вичерпуються.

Нині фондооснащеність сільськогосподарського виробництва в кілька разів нижча, ніж у країнах Європи. І це при тому, що виготовлену в країні продукцію промисловості немає кому продати. Постає риторичне запитання: на кого працює промисловість? Сільське господарство потребує техніки, а промисловість її не випускає, виготовляючи продукцію, яка у світі мало кому потрібна. Як наслідок, сільське господарство ніколи не вироблятиме продукцію на рівні розвинених країн світу. Тому тільки фізіократичний напрям розвитку України також неможливий.

Якщо заглибитися у зміст наведених положень, то самі по собі ці дві ідеології не можуть існувати. Передусім промисловість має задовольняти потреби сільського господарства, а воно – потреби промисловості, її працівників.

Таку схему дій повинні прийняти обслуговуючі галузі країни. Тільки за цієї умови можливо ліквідувати в державі неефективні

види діяльності, спрямувати зусилля й енергію людей у творче русло. Тому з'єднати їх в одну систему буде першочерговим завданням усіх органів управління державою, регіонами, галуззю. Звідси альтернативи варіанту — поєднання фізіократизму та технократизму, і втілення їхніх положень у життя в Україні немає. На жаль, за останнє 100-річчя, у тому числі в роки незалежності, в нашій країні переважає технократична схема управління. Звідси найближчим часом слід домогтися об'єднання технократизму з фізіократизмом. Тільки тоді можна розглядати всі напрями розвитку економіки держави, в тому числі аграрного виробництва.

Відомо, що для освоєння ринкової системи господарювання слід було визначитися з основними її складовими, структурою і т. д. Важливо, щоб нова система еволюційно поетапно взяла все прогресивне, що було раніше, вирівняла викривлення, які були в економіці стосовно окремих сфер діяльності, особливо аграрної, і увійшла в нову господарську систему на рівні стандартів економічно передових країн світу. Проте, позиціонувавши Україну державою з ринковою економікою, політики зробили все для того, щоб такої у повному обсязі не було, або якщо й була б, то в інтересах політики стала ще більш викривленою на їхню користь.

Лише після трансформації земельних відносин до ринкової системи господарювання, а разом з цим відпрацювання відповідного цільового механізму стане можливим вирішенням проблем реформування на інших ділянках економіки АПК. Після цього можна буде сформувати сприятливу фінансову та кредитну системи (шифр 2.2), побудувати стимулюючу податкову політику (шифр 2.3) та всю систему управління, адекватної ринковій економіці (шифр 2.4). У кінцевому підсумку успіх реформ на цих ділянках економіки залежатиме від того, який інтерес до них буде забезпечений повнотою використання ресурсів на всіх стадіях відтворювальних процесів, правильністю оцінок кінцевих результатів. Якщо внаслідок діяльності буде отримано прибуток, тоді буде можливість сплачувати податки, повертати отримані кре-

дити, застосовувати передові методи організації управління виробництвом (зокрема, кластерні його форми, впровадження прогресивних технологій — органічне землеробство, нульова система обробітку ґрунту тощо). Все викладене рівною мірою належить і до III-го і IV-го розділів реформ. Не спрацьовуватимуть закони, якщо не буде інтеграційних процесів.

У зв'язку з цим необхідно:

Перше. Сільське господарство і все, що з ним пов'язано, як і раніше, залишається на узбіччі економічного розвитку держави. Диспаритет економічних відносин всіх галузей національного господарства з аграрним виробництвом у ринковій економіці став ще очевиднішим. Але ніхто з керівництва владних структур практично нічого не зробив для усунення цього явища. Як і раніше, державою управляють з позицій диктатури пролетаріату, не враховуючи потреб сільського господарства, селянської праці. Зважаючи на це, усім політичним силам, їхнім лідерам, які очолили владу, необхідно усвідомити, що Україна як держава може відбутися і стати заможною завдяки розвитку аграрної сфери. Положення, коли державою керують технократичні сили, є безперспективним (див. табл. 2). Тому в кожній ланці ієрархічної системи управління мають бути представники аграрної сфери.

В Україні більш як удвічі нижча продуктивність землі, худоби, низький рівень глибини переробки продукції, великі втрати продукції при її зберіганні. Можуть же, наприклад, бельгійці на своїх землях виробляти продовольчих ресурсів у чотири рази більше, ніж споживають. Якби Україна досягла їхнього рівня виробництва, то неважко уявити продовольчі перспективи нашої держави.

Друге. Серцевиною всіх економічних відносин, стимулом їхнього розвитку, як усім відомо, є економічний інтерес, який насамперед визначається цінними відносинами. Через ціну виробник визначає економічну доцільність виробництва продукції, її вигідність. Держава покликана бути регулятором економічно справедливих цінних відносин, визначених відповідно до вимог об'єктивних

Полюсні позиції економічних шкіл

Фізіократи	Технократи
Аграрне суспільство	Індустріальне суспільство
Фізіократія – “влада природи”	Технократія – “влада ремесел”
Людина – частина природи	Підкорення природи
Взаємодія з природою – основа соціального прогресу	Техніка – основа соціального прогресу
Визначальною є природна енергія (космосу, сонця, землі, надр тощо)	Визначальним є рівень використання енергії, отриманої та витраченої машинами у формі кіловат-годин
У суспільстві влада має належати землевласникам	У суспільстві влада має належати науково-технічним фахівцям
Плідною є тільки праця в сільському господарстві, тільки там створюється “чистий продукт”	Багатство створюється при використанні енергетичних потужностей для виробництва товарів і послуг
Економічний лібералізм, невтручання держави	Неринкова економіка, економічне планування
Власність – недоторканна	Суспільство будується на знаннях і кваліфікації

економічних законів. Тільки держава диктує правила формування собівартості продукції (робіт, послуг) або ціни виробництва, ціни пропозиції схеми регулювання різниці між ціною покупки (ринковою ціною) і ціною пропозиції. Так прийнято в країнах постіндустріальної стадії розвитку. А якщо це так, то чому в Україні досі ресурс землі не є ціноутворюючим фактором на всіх стадіях відтворювальних і розподільчих процесів?

Як уже зазначалося, вирішення земельних питань дасть можливість сформуванню в аграрній сфері цивілізовану систему економічних відносин. З'явиться можливість визначити реальну, зіставну з іншими країнами

і галузями собівартість виробленої продукції (ціни виробництва), встановити реальну норму прибутковості на всю масу задіяного в технологічному процесі активу, включаючи ресурс землі, визначити ціну пропозиції, а в кінцевому підсумку і вигідність отримання ресурсу (табл. 3). Отже, сформується інтерес його виробників до регулювання процесу формування потреби по кожному виду. Розрахунки підтверджують, що виробник продовольчих ресурсів через відсутність такого регулювання щороку втрачає в межах 8 тис. грн з 1 га сільгоспугідь, а по Україні – 300 млрд грн. Природно, відсутність повноцінного економічного інтересу зменшує ба-

Таблиця 3

Формування цінового механізму в агропромисловій сфері

Попит	Пропозиція
Ціна попиту = Ціна пропозиції $\left(C_{\text{п}} = + \frac{\text{НП} * A}{100} \right)$	
<p>Регулюється інтервенціями:</p> <ul style="list-style-type: none"> – товарними; – фінансовими; – фіксованими; – ліміти, нормативи тощо; – якісними параметрами; – сезонними параметрами тощо. 	<p>Визначається з урахуванням:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Повної собівартості (франко місце продажу) = ціна виробництва. – Повної собівартості одиниці продукції + Прибуток (на задіяні активи для її одержання) = Ціна пропозиції <p style="text-align: center;"><i>Довідково:</i></p> <p>Прибуток = 15 % на задіяні в технологічний процес активи: ресурс землі, основні та оборотні засоби.</p> <p>Ресурсомісткість (землемісткість, фондомісткість) визначається з технологічних карт (на одиницю продукції, земельну площу, голову худоби тощо)</p>

жання збільшувати обсяги виробництва продовольчих ресурсів і задоволення потреб у них.

Третє. Сформувати в кожній області регіональні наукові економічні центри розвитку сільських територій, а в кожному адміністративному районі — їхні філіали. Такі регіональні наукові економічні центри, об'єднавши наявні в регіоні (причетні до аграрної сфери) наукові сили під керівництвом перших осіб області незалежно від відомчої підпорядкованості, повинні забезпечити наукове супроводження, виробничу, економічну і соціальну діяльність усіх суб'єктів господарювання територій, на яких вони розташовані. Без цього АПК України не може ввійти до Європейського Співтовариства на рівноправних умовах.

Звідси випливає, що названі проблеми на сьогодні є ключовими. Від цього залежить успіх справи та інших аспектів економічної діяльності: організація, управління виробництвом; оплата праці; функціонування трудових ресурсів; матеріально-технічне забезпечення; екологія, соціально-економічний розвиток територій тощо.

Кожна зі складових економіки в теоретичному і практичному плані повинна вирішуватися комплексно і в загальній системі.

Вітчизняною аграрно-економічною наукою, як уже відмічалось, ще 20 років тому було обґрунтовано структурно-логічні блоки аграрної реформи, їх напрями і зміст як обов'язкові складові, які не втратили своєї актуальності й дотепер. Тому за всіма блоками і складовими реформ вкрай важливо здійснити їх завершення в усіх без винятку адміністративних районах.

Таким чином, аграрний сектор економіки України стоїть на порозі нового історичного витку аграрних реформ, спрямованих як на вирішення важливих питань, нагромаджених проблем, прийняття нових економічних реалій, так і на успішне позиціонування аграрного сектору в сучасних умовах. Новим керівництвом України ставиться завдання

здійснити глибокі реформи для того, щоб країна ввійшла в перелік найрозвиненіших країн світу. На основі вже виконаних робіт з реформування аграрних відносин слід завершити ці реформи для того, щоб:

- гарантувати продовольчу безпеку держави;
- зробити аграрний сектор високоефективним, конкурентоспроможним на внутрішньому і зовнішньому ринках економіки держави;
- зберегти селянство як носія української ідентичності, культури, духовності нації;
- комплексно розвивати сільські території, вирішувати соціальні проблеми села;
- забезпечувати в сільському виробництві одержання прибутку на авансований капітал, включаючи вартість земельних ресурсів, не нижче середнього рівня по економіці держави;
- сформулювати умови для реалізації і захисту прав селян на землю, земельних відносин, охорони земель;
- підсилити соціальний захист сільського населення, встановити заробітну плату і пенсійне забезпечення працівників сільського господарства не нижче середнього рівня в галузях економіки держави;
- якомога швидше завершити аграрні реформи по всіх їхніх складових.

Як підсумок всього викладеного вище, необхідно констатувати, що проблема формування продовольчих ресурсів у нашій державі є багатоаспектною, а її успішне вирішення насамперед залежатиме від середовища, що буде створено. Для цього мають бути залучені всі рівні управління державою за участю тих, що живуть на її території. Багатою держава, у тому числі продовольчими ресурсами, буде лише тоді, коли будуть багатими її території і люди, які там проживають, за якомога повнішого задоволення їхніх економічних інтересів.

Констатовано, що проблема формування продовольчих ресурсів у нашій державі є багатоаспектною, а її успішне вирішення насамперед залежатиме від середовища, що буде створено. Для цього мають бути залучені

всі рівні управління державою за участю тих, що живуть на її території. Багатою держава, у тому числі продовольчими ресурсами, буде лише тоді, коли будуть багатими її території і люди, які там проживають, за якомога повнішого задоволення їхніх економічних інтересів.

Констатировано, что проблема формирования продовольственных ресурсов в нашем государстве является многоаспектной, а ее успешное решение в первую очередь будет зависеть от среды, которая будет создана. Для этого должны быть привлечены все уровни управления государством при участии живущих на ее территории. Богатым государство, в том числе продовольственными ресурсами, будет лишь тогда, когда будут богатыми на ее территории и люди, которые там проживают, при как можно более полном удовлетворении их экономических интересов.

There is fact is ascertained that the problem of formation of food resources in our country is multidimensional, and its successful resolution primarily depends on the environment that will be created. For this should be involved in all levels of governance participatory those living on its territory. Rich country, including food resources, will only be when becomes rich its territory and the people who live there, for the most comprehensive satisfaction of their economic interests.

Надійшла 14 травня 2015 р.